

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Bohuslava Hnízdila v právní věci žalobkyně: **H. W.**, zastoupené JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 11. 2. 2005, č. III – X, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. 3. 2006, č. j. 19 Cad 29/2005 - 13,

takto:

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) se včas podanou kasační stížností domáhá zrušení shora označeného rozsudku krajského soudu, jímž byla zamítnuta její žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 11. 2. 2005 č. III – X. Tímto rozhodnutím byla zamítnuta žádost žalobkyně, o přiznání jednorázového přídatku k důchodu podle ust. § 2 nařízení vlády č. 51/1994 Sb. k důchodu zemřelého manžela. Jelikož dle žalované manžel žalobkyně (zemřelý dne 18. 3. 2003) žádost o jednorázový přírůstek na základě nově prokázaných skutečností do dne svého úmrtí neuplatnil, žalovaná žádost pro nesplnění § 63 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále „zákon č. 155/1995 Sb.“) zamítla.

Žalobkyně proti uvedenému rozhodnutí podala žalobu, ve které namítala, že uplatnění § 63 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. není v jejím případě na místě, protože manžel za svého života nárok řádně uplatnil, a to dne 25. 7. 1995. Skutečnost, že manželovi nebylo vyhověno, byla dle žalobkyně dána tím, že v jeho věci byl vydán soubor vadných rehabilitačních rozhodnutí, což ovšem není chybou její ani jejího manžela. Žalobkyně se domnívala, že pokud předložila doklady o manželově úplné rehabilitaci, má nárok na nové projednání a rozhodnutí o žádosti. Pokud žalovaná argumentovala tím, že manžel žalobkyně žádost za svého života neuplatnil

„na základě nově prokázaných skutečností“, není rozhodující, zda „nově prokázané skutečnosti“ prokázal původní žadatel nebo jeho oprávnění dědici. Odepření dědického nároku označila za přímo rozporné s ustanovením čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Žalovaná ve vyjádření k žalobě uvedla, že manžel žalobkyně nárok na jednorázový přídavek k důchodu podle § 2 nařízení vlády č. 51/1994 Sb. uplatnil dne 25. 7. 1995, tento byl žalovanou zamítnut rozhodnutím ze dne 4. 9. 1995, které bylo potvrzeno rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 12. 1996, sp. zn. 18 Ca 294/95. Na základě pozdější plné rehabilitace manžela žalobkyně provedené rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 29. 1. 2003 nebyl nárok na jednorázový přídavek k důchodu oprávněným znovu uplatněn. Jednorázový přídavek k důchodu manžela mohl být žalobkyni vyplacen podle § 63 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. jen v případě, že by její manžel na něj uplatnil znovu nárok před svou smrtí po změně rehabilitačních rozhodnutí.

Krajský soud zjistil, že manžel žalobkyně podal žádost o poskytnutí jednorázového přídávku k důchodu dne 25. 7. 1995. Rozhodnutím žalované ze dne 4. 9. 1995, č. 261 105 402 žalovaná zamítla žádost manžela žalobkyně pro nesplnění podmínek § 2 nařízení vlády č. 51/1994 Sb. s odůvodněním, že příplatek k důchodu podle zákona č. 119/1990 Sb. byl manželovi žalobkyně přiznán v plné výši již ke dni jeho přiznání, tj. k 1. 7. 1990 rozhodnutím žalované ze dne 29. 3. 1993, a to proto, že úhrnná výše jeho důchodu tehdy nedosahovala maximální výše 3800 Kč měsíčně. Příplatek byl později snížen na částku 1025 Kč, tato úprava důchodu byla provedena od 6. 8. 2003 rozhodnutím žalované ze dne 28. 6. 1993. Proti tomuto rozhodnutí podal manžel žalobkyně žalobu, když nesouhlasil s tím, že není účasten rehabilitace od roku 1948 do roku 1953. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 2. 1996, č.j. 18 Ca 294/95 - 6 bylo napadené rozhodnutí žalovaného potvrzeno. Dne 18. 3. 2003 manžel žalobkyně zemřel. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 29. 1. 2003 byla provedena jeho plná rehabilitace. Žalobkyni byl od 26. 7. 2002 přiznán starobní důchod a od 18. 3. 2003 vdovský důchod. Od 18. 3. 2003 byl upraven vdovský důchod žalobkyně podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb. na částku 5816 Kč.

Krajský soud žalobu podle § 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), zamítl. V odůvodnění uvedl, že nárok musel za svého života uplatnit sám oprávněný (v daném případě manžel žalobkyně) řádně a včas. Za včasý se považuje nárok uplatněný ve lhůtě tří let od právní moci zprošťujícího rozhodnutí nebo rozhodnutí odsuzujícího k mírnějšímu trestu, anebo rozhodnutí, jímž bylo trestní stíhání zastaveno. Soud z obsahu správního spisu, jakož i z obsahu žaloby vyvodil, že manžel žalobkyně s ohledem na rozhodnutí o plné rehabilitaci nárok za svého života neuplatnil, což je mezi účastníky nesporné. Neuplatnil-li oprávněný – manžel žalobkyně za svého života nárok řádně a včas, nemohou o přiznání jednorázového přídávku k důchodu usilovat osoby uvedené v § 63 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., tedy ani žalobkyně. Soud nesouhlasil ani s žalobní námitkou ohledně tvrzeného porušení článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod s tím, že k takovému porušení by mohlo dojít pouze tehdy, pokud by o předmětný příplatek bylo požádáno řádně a včas, v souladu se zákonem, a nárok by přesto nebyl přiznán.

Stěžovatelka se v kasační stížnosti dovolává stížního důvodu uvedeného v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Stěžovatelka pokládá za podstatné, že její manžel nárok na jednorázový přídavek k důchodu podle ust. § 2 nařízení vlády č. 51/1994 Sb. uplatnil dne 25. 7. 1995. Přídavek mu nebyl přiznán, protože úhrnná výše jeho důchodu, včetně příplatku k důchodu podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb. nedosahovala maximální výše 3800 Kč. Rehabilitační řízení bylo však počátkem 90. let provedeno vadně, v důsledku čehož došlo i k chybnému výpočtu důchodů. Stěžovatelka podotýká, že když žalovaná provedla přepočít

důchodu na základě dodatečné rehabilitace (rozhodnutí žalované ze dne 11. 2. 2005, č. II – 375 726 433), bylo zjištěno, že výše důchodu zemřelého manžela byla omezena na maximální částku 3800 Kč. Tomu by však mělo odpovídat i přehodnocení již dříve uplatněného nároku na jednorázový přídavek podle nařízení vlády č. 51/1994 Sb. Stěžovatelka uvádí, že nebylo vinou její ani jejího manžela, že bylo rehabilitační řízení provedeno vadným způsobem. V závěru poukazuje na nálezy Ústavního soudu ČR ve věci J. M. (sp. zn. II. ÚS 187/2000), V. F. (sp. zn. I. ÚS 605/03), A. W. (sp. zn. II. ÚS 290/05) a L. K. (sp. zn. I. ÚS 565/03) a rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. 54 Cad 95/2004. Stěžovatelka navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil žalované k novému projednání.

Žalovaná se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnila s rozsudkem krajského soudu.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu v rozsahu stěžovatelem uplatněných stížných bodů a po posouzení věci dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná. Jelikož skutkový stav, tak jak byl zjištěn krajským soudem, považuje Nejvyšší správní soud za dostatečný, vycházel z něj sám i v řízení o kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud konstatuje, že rozhodující v projednávané věci je posouzení právní otázky, zda stěžovatelka jako pozůstalá po zemřelém manželovi může sama po jeho úmrtí uplatnit nárok na jednorázový přídavek k důchodu podle § 2 nařízení vlády č. 51/1994 Sb., pokud předmětný nárok manžel stěžovatelky sám neuplatnil. Žalovaná v rozhodnutí napadeném žalobou dospěla k závěru, že stěžovatelčin manžel žádost o přídavek k důchodu podle citovaného nařízení na základě nově prokázaných skutečností do dne svého úmrtí neuplatnil, a proto stěžovatelka nemůže nabýt nároku na částky splatné do dne smrti oprávněného. Stejný názor vyslovil i krajský soud.

Podle § 2 odst. 1 nařízení vlády č. 51/1994 Sb. (účinnost od 21. 3. 1994) náleží osobám, které byly v době od 25. února 1948 do 17. listopadu 1989 pravomocně odsouzeny nebo byly ve vazbě a jsou z tohoto důvodu účastny soudní rehabilitace a jimž není podle zákona o soudní rehabilitaci vyplácen příplatek k důchodu nebo je vyplácen ve snížené míře jen proto, že ke dni přiznání spolu s důchodem převýšil nejvyšší výměru starobního důchodu stanovenou zvláštním předpisem, jednorázový přídavek k důchodu.

Z ust. § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 51/1994 Sb. vyplývá, že žádat o jednorázový přídavek k důchodu může na základě žádosti pouze oprávněná osoba.

Podle § 3 odst. 2 téhož nařízení, není – li stanoveno jinak, platí o rozhodování o jednorázovém přídávku k důchodu a jeho poskytování předpisy o sociálním zabezpečení.

Znění ust. § 63 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. pak stanoví, že zemřel-li oprávněný po uplatnění nároku na dávku důchodového pojištění, vstupují do dalšího řízení o dávce a nabývají nároku na částky splatné do dne smrti oprávněného postupně manželka (manžel), děti a rodiče, jestliže žili s oprávněným v době jeho smrti v domácnosti. Podle odst. 2 citovaného ustanovení, byla-li dávka přiznána před smrtí oprávněného, vyplatí se splatné částky, které nebyly vyplaceny do dne smrti oprávněného, členům jeho rodiny podle pořadí a za podmínek stanovených v odstavci 1.

Pro důchody upravené z důvodu soudní rehabilitace a jednorázové přídavky k nim tak platí obecná ustanovení předpisů o sociálním zabezpečení, například o přechodu nároku či výplatě těchto dávek. Je proto třeba i v nyní projednávané věci vycházet z právní úpravy přechodu nároku dávek upravených v zákoně č. 155/1995 Sb., tedy z § 62 odst. 1 uvedeného zákona, podle něhož nárok na důchod nelze postoupit a z § 63 odst. 2, podle něhož přiznané

dávky splatné před smrtí oprávněného, jemu do dne smrti nevyplacené, se vyplatí členům jeho rodiny podle pořadí a za podmínek stanovených v uvedeném odstavci. Dávky důchodového pojištění představují osobní nároky pojištěnců v oblasti veřejného práva, nepodléhající dědickému právu. Postavení pozůstalých je v systémech sociálního pojištění řešeno dávkami pozůstalostními, jak je tomu i v daném případě, kdy stěžovatelka je poživatelkou důchodu vdovského po zemřelém manželovi.

V souzené věci jde o jednorázový přírůvek k důchodu zemřelého manžela stěžovatelky, který mohl být dodatečně na základě nově prokázaných skutečností přiznán z titulu soudní rehabilitace, přičemž s jeho smrtí nárok zanikl. Tento nárok však nemůže již obživnout. Předpisy o rehabilitaci pak pamatovaly na úpravu pozůstalostních dávek (zde vdovského důchodu) z důvodu, že osoba, jež zemřela, byla rehabilitována. Tomu koresponduje rozhodnutí žalované ze dne 11. 2. 2005, na které stěžovatelka poukazuje v kasační stížnosti, jímž byla provedena úprava vdovského důchodu podle § 25 odst. 7 zákona č. 11/1990 Sb., v němž žalovaná zohlednila všechny doby věznění, za něž stěžovatelčin manžel za svého života žádal odškodnění prostřednictvím úpravy důchodu podle § 25 odst. 7 citovaného zákona.

Přesvědčení stěžovatelky, že má přímý nárok na jednorázový přírůvek k důchodu manžela tak není správné, neboť úprava přírůvku k důchodu podle nařízení vlády č. 51/1994 Sb. a potažmo podle zákona č. 119/1990 Sb. byla možná pouze ve vztahu k příplatku k důchodu a ten dále ve vztahu k důchodu zemřelého manžela. Pokud stěžovatelčin manžel nárok na přírůvek k důchodu podle § 2 citovaného nařízení vlády na základě nově prokázaných skutečností, tj. na základě rozhodnutí o úplné rehabilitaci ze dne 29. 1. 2003, neuplatnil, o čemž není mezi účastníky sporu, nelze na základě stěžovatelčiny žádosti řízení o požadovaném přírůvku zahájit, jelikož podle § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 51/1994 Sb., nikdo další nemůže takový nárok po smrti oprávněné osoby samostatně uplatnit.

Obiter dictum Nejvyšší správní soud poznamenává, že manžel stěžovatelky v projednávané věci na základě nově prokázaných skutečností neuplatnil ani žádost o změnu výše příplatku k důchodu, která by byla vzhledem ke vzájemné podmíněnosti výše příplatku k důchodu a možnosti přiznání jednorázového přírůvku k důchodu (podle § 2 odst. 1 nařízení vlády č. 51/1994 Sb.) předpokladem pro přiznání jednorázového přírůvku k důchodu.

K odkazu stěžovatelky na obdobnost jejího případu s případem poškozených - rehabilitovaných L. K., V. F., zdejší soud uvádí, že oba případy byly obdobné pouze potud, že jak u L. K., tak u manžela stěžovatelky šlo o opakované odsouzení pro odepření výkonu vojenské služby z náboženských důvodů, přičemž bylo dosaženo zrušení těchto odsuzujících rozsudků podle zákona o soudní rehabilitaci, avšak v případě L. K. a V. F. byl uplatňován nárok jimi samotnými podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů, a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945, avšak v projednávané věci jde o nárok na jednorázový přírůvek k důchodu podle § 2 nařízení vlády č. 51/1994 Sb. uplatňovaný vdovou po rehabilitovaném, aniž by nárok za jeho života na tento přírůvek byl jím samotným na základě nově prokázaných skutečností uplatněn. Rozhodnutí Ústavního soudu ve věci A. W. a J. M., na něž stěžovatelka v kasační stížnosti rovněž poukazuje, se netýkají právní otázky posuzované v nyní projednávaném případě, tj. nároku na jednorázový přírůvek ke starobnímu důchodu zemřelého manžela podle § 2 citovaného nařízení, který podala po smrti manžela vdova, proto není odkaz na tato rozhodnutí v daných souvislostech případný (viz rozsudek zdejšího soudu č.j. 6 Ads 124/2006 – 34 ze dne 15. 5. 2008).

Nejvyšší správní soud neshledal, že by se krajský soud dopustil nesprávného posouzení právní otázky, a proto kasační stížnost pro nedůvodnost zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle ustanovení § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ze zákona (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Žalovaná měla ve věci úspěch, nevznikly jí však náklady řízení o kasační stížnosti přesahující rámec jeho běžné úřední činnosti. Soud jí proto právo na náhradu nákladů řízení nepřiznal.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 4. září 2008

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu